INTERNATIONAL BACCALAUREATE
BACCALAURÉAT INTERNATIONAL
BACHILLERATO INTERNACIONAL

N00/251/H(1)T

SWAHILI B – HIGHER LEVEL – PAPER 1
SOUAHÉLI B – NIVEAU SUPÉRIEUR – ÉPREUVE 1
SUAHELI B – NIVEL SUPERIOR – PRUEBA 1

Wednesday 8 November 2000 (afternoon)
Mercredi 8 novembre 2000 (après-midi)
Miércoles 8 de noviembre del 2000 (tarde)

1 h 30 m

TEXT BOOKLET – INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this booklet until instructed to do so.
- This booklet contains all of the texts required for Paper 1 (Text handling).
- Answer the questions in the Question and Answer Booklet provided.

LIVRET DE TEXTES – INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- Ne pas ouvrir ce livret avant d'y être autorisé.
- Ce livret contient tous les textes nécessaires à l'épreuve 1 (Lecture interactive).
- Répondre à toutes les questions dans le livret de questions et réponses.

CUADERNO DE TEXTOS – INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra este cuaderno hasta que se lo autoricen.
- Este cuaderno contiene todos los textos requeridos para la Prueba 1 (Manejo y comprensión de textos).
- Conteste todas las preguntas en el cuaderno de preguntas y respuestas.

KIFUNGU A

Nihame bondeni! Nimelogwa?

Na Mlenge Fanuel

HATA mimi nilikuwa nawashangaa wanaoishi mabondeni. "Kwa nini hawahami? Wanaona mchezo kuhama na kuhamia kila mwaka," niliwaza.

Kila mkazi wa mabondeni niliyemuuliza kulikoni mambo haya, aliniona miye juha. "Kwa nini?" Sikuelewa. Lakini hiyo ilikuwa enzi zile naishi kwenye nyumba ya shirika.

Japo nyumba yenyewe haikuwa Uzunguni halisi, ilikuwa kwenye 'kota' ambako hungeweza kupaita 'Uswahilini.' Ustaarabu ulikuwepo kwa kiasi kikubwa, na hata ikafika mahali mtu unajisahau kwamba umepanga. Unajihisi kwamba umejenga!

Kizungumkuti kilianza pale kampuni yetu ilipogundua kwamba nyumba ni rasilimali inayoweza kuingiza mapesa tele, mbali na miradi ya kampuni. Amri ikatoka wote tuhame.

"Hii ni kuwawezesha muwe na wazo la kujijengea nyumba zenu wenyewe," walidai.

Pamoja na upinzani geresha uliotolewa na chama kisichosajiliwa, cha kutetea wafanyakazi, hatimaye wote tuliziacha nyumba za kampuni.

Mimi nilihamia kwenye nyumba ya kupanga kule Uswahilini.

Na kwa kuwa nilikuwa 'bachela,' nilipanga chumba kimoja, hasa pia kutokana na ukweli kwamba kuishi kwenye nyumba ya kampuni kulinifanya nisiwe na vyombo vingi vya ndani. Kila kitu nilikikuta kwenye nyumba ya kampuni.

Kutokana na kazi zangu ni mtu ninayetoka asubuhi sana na kurudi usiku. Hivyo sikuwa na muda wa kujua yanayoendelea nyumbani pale.

Lakini kadiri muda ulivyoenda ndivyo nilivyoanza kusikia maneno maneno ya umbea na udaku kutoka kwa wapangaji wenzangu.

"Anaringa sana bwana yule! Anajifanya yeye ndiyo yeye!" Walidai.

Nikawapuuza. Niliamini kwamba chura hawezi kumzuia binadamu kuteka maji kwenye kisima chake. Ataishia kupiga mayowe ya bure tu.

Maneno yaliendelea, hata hivyo.

Mwishowe yakaingia kuwa ni majungu.

"Mtu huyu anatudharau sana! Anaringa anajiona eti ana pesa! Angekuwa nazo si angejenga!" alisema mmoja wao kwenye kikao chao cha umbea kwenye korido.

"He, He, Heee! Halooo!" Walicheka kwa pamoja.

"Haikufaa nazi, itaweza koroma?"

Kwa kuwa sikumdharau mtu, niliona ni upuuzi tu maneno yao. Kumbe nao waligundua sijali mambo yao. Wakaenda kutia fitina kwa mwenye nyumba.

Niliondolewa kwa maelezo kwamba, "wakwe wamekuja" hivyo 'baba mwenye nyumba' hana pahala pengine pa kuwaweka.

Sheria za nyumba ziko mahakamani tu. Huku Uswahilini hazipo. Mwenye nyumba ndiye mfalme.

Nilihama.

Kwenye nyumba hii niliyohamia; 'baba mwenye nyumba' tulikuwa naye pale pale. Hii ikaongeza mitafaruku zaidi. Alipenda kuingilia maisha yetu ya kila siku.

KIFUNGU B

Wananchi wanavyofaidi matunda ya hifadhi ya mbuga za wanyamapori

Na Anne Lema

1 WASWAHILI husema "Hayawi, hayawi, huwa!

2 Baada ya msuguano na kutoelewana kwa muda mrefu kati ya uongozi, wafanyakazi wa mbunga za hifadhi za wanyamapori na jamii zinazozunguka mbuga hizi, sasa wote hao wanakula meza moja.

3 Wananchi wengi hata wale waliopo shuleni ukiwauliza ni kwa nini viongozi watu, wakiwemo wataalamu wa sayansi wanatilia mkazo juu ya umuhimu wa hifadhi za wanyamapori, jibu lao linalenga kwenye utalii ambao unaipatia serikali fedha nyingi za kigeni.

4 Je, ni kweli kwamba faida za mbuga za hifadhi ni kuipatia serikali fedha za kigeni tu? Je, mwananchi wa kawaida anafaidika vipi?

UTALII

5 Tukichambua zaidi faida za utalii tutagundua kuwa fedha za utalii hutokana na mahoteli ambayo watalii hufikia.

6 Hata hivyo baadhi ya watu hudhani kuwa watalii huipatia nchi fedha za malazi tu katika mahoteli la hasha.

7 Watalii wanapopewa hoteli, pia hutumia magari kwenye mbuga za wanyama. Usafiri huo pia hutolewa na sekta ya utalii na hivyo kuongeza mapato.

8 Jambo la tatu, wanapoingia kwenye hifadhi zetu wanatoa fedha za kuwaruhusu kuingia.

9 Kwa hiyo kwa muda wanapokuwepo kwenye hifadhi wanakaa katika hoteli zilizojengwa na zinazoendeshwa na Watanzania.

10 Jambo la nne ni kwamba katika hoteli hizo, watalii hawa wanakula chakula kilicholimwa hapa hapa nchini na kwa hiyo huongeza pato la taifa.

11 Utafiti unaonyesha kuwa mwaka 1991 watalii 153,000 walitembelea Tanzania. Idadi hii imekuwa inaongezeka mwaka hadi mwaka kufikia 1997. Kwa wakati huo, watu 300 wenye ujuzi mbalimbali waliajiriwa.

12 Shughuli zote hizo zinazohusiana na utalii, zikiwemo huduma mahotelini, kwenye usafiri, na ndani ya mbuga hizo zinafanywa na Watanzania. Hivyo Watanzania wengi hasa wale walio karibu na mbuga hizo hupata ajira.

13 Hapo hapo tusisahau fedha inayokwenda serikalini inatumika kwa maendeleo ya Watanzania.

14 Isitoshe, wananchi waliozizunguka mbuga za hifadhi ya wanyamapori hivi sasa wamekuwa wanashiriki bega kwa bega na wahifadhi wenyewe katika kupanga mahitaji yao. Kwa hiyo hali ya ujirani mwema imejitokeza.

15 Katika kuzungumzia, kuelewana na kugawana faida zinazopatikana kutoka kwenye hifadhi, wananchi wamefaidika kwa kupatiwa elimu juu ya, mazingira yanayowazunguka, madhumuni na faida zitokanazo na wanyamapori na umuhimu wa kushirikiana katika hifadhi vilevile.

16 Manufaa yatokanayo na hifadhi hii yamesaidia wananchi hawa katika ujenzi na uendeshaji wa mashule, visima vya maji na mengine mengi.

17 Katika mbuga wanazoruhusu uwindaji wananchi wenye vibali wanajipatia nyama kwa wale wanyama walioruhusiwa kuwinda.

18 Licha ya fedha nyingi tunazozipata kutokana na utalii, Mtanzania anatakiwa ajiulize ni wananchi wangapi wanaoishi kandokando ya hifadhi hii ya Serengeti waliokwisha wahi kutembelea na kujivunia utajiri huu mkubwa?

19 Na je, kwa nini wageni wanatoka mbali, kwa gharama kubwa kuja kutembelea mbuga za wanyamapori kuona milima, maziwa, misitu, bahari n.k.?

20 Wote tunapenda kuona kitu kizuri cha kuburudisha. Wengine wanaangalia michezo, wengine sinema wengine wanasafiri mbali kwenda kumwona mwana muziki fulani, wengine huenda Misri kuona "pyramids". Vyote hivyo vinafurahisha na kutoa burudani ya aina yake.

21 Lakini jambo la msingi unalotakiwa Mtanzania kufikiria ni burudani ya namna gani 'wewe' utaipata kwa kumwona simba ametulia juu ya mti, twiga anatembea na kula vitawi juu ya miti, fisi jike anarudi nyumbani kunyonyesha baada ya mwendo mrefu wa siku 2-3 kwa kutafuta mawindo; na wanyama wengi kama hao wenye kuburudisha?

22 Sio sahihi kusema kwamba mbuga za wanyamapori tunazihifadhi tu kwa ajili ya faida zitokanazo na utalii na ifedha.

23 Pamoja na fedha tunazopata ikiwemo ajira, kivutio cha uzuri wa wanyama hao pamoja na kwamba wanayo haki pia ya kuishi ni sababu ya kutosha kwa kuendelea kuwepo kwa hifadhi hizi (aesthetic value). Isitoshe, elimu ya sayansi inazidi kupanuka katika kufanya utafiti ndani ya hifadhi hizo.

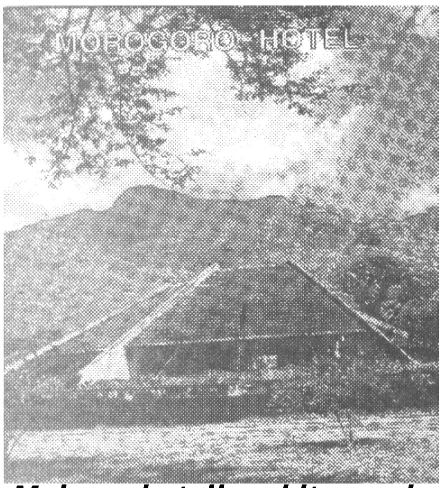

Moja ya hoteli za kitanzania zinazotumiwa na watalii

24 Hifadhi zetu tuzilinde, kwani zinafaida kubwa, vile vile ni urithi wa Watanzania na dunia nzima.

25 Tujivunie urithi huu.

KIFUNGU C

ONYESHO LA PILI

(Ikulu. Taa zinapowaka tunamwona Rais Kapera amekaa mezani akiandika. Amevaa mawani. Ana mvi chache kichwani na ana ndevu za kubabaisha kama za beberu. Kifuani amevaa shati jeupe na tai nyeusi. Sehemu ya chini imekingwa na kitambaa cha meza. Juu ya meza kuna kibendera kidogo cha taifa, na nyuma yake, ukutani kuna bendera kubwa ya taifa. Pembeni, karibu kidogo naye, kuna tarishi ambaye amevaa nguo nyeupe tupu. Upande mwingine, karibu na tarishi, kuna kiti kitupu na kimeza kidogo. Katibu wake muhtasi, wa kike, ambaye amevaa kisasa anaingia kutoka mlango wa kushoto).

Katibu Muhtasi: Mtukufu Rais, wote wamefika. (*Raisi anaendelea kuandika bila kumtazama. Anaweka kalamu chini. Anamtazama Katibu Muhtasi kwa kupitia sehemu ya juu ya mawani)*. Wote wamefika.

Rais Kapera: Waingie mmoja mmoja kwa mpango ufuatao. (*Anampa karatasi aliyokuwa akiandika. Katibu Muhtasi anaipokea kwa heshima anatoka nje. Anaingia Waziri wa Utamaduni)*. Karibu Waziri wa Utamaduni!

Waziri wa Utamaduni: Asante Mzee, asante (*Anakaa)*.

Rais Kapera: Unakunywa nini Ndugu. Hapa kwenu Bwana. Usiogope.

Waziri wa Utamaduni: Soda. (*Tarishi anamletea haraka)*.

Rais Kapera: (*Akimtazama waziri kwa kupitia sehemu ya juu ya mawani)*. Nimekuitia jambo dogo tu. (*Anamtazama vizuri)*. Nataka unieleze kwa kifupi maendeleo na mipango ya wizara yako mwaka huu.

Waziri wa Utamaduni: (*Anatoa karatasi nyeupe mfukoni, yaelekea anatetemeka. Rais anajiegemeza kwenye kiti; anamtazama waziri kwa kupitia sehemu ya juu ya mawani)*. Mzee nafikiri nitaanza na maendeleo. Kuhusu mpira mwaka huu hatukufanya vizuri (*Anakunywa soda)*. Timu yetu ya taifa imetolewa na timu ya taifa ya jirani zetu. Kuhusu mambo ya kale tumetoa pesa kutengeneza upya mapango ya watu wa kale, na wataalamu wetu wanaendelea kuchimbua mafuvu. (*Anakunywa soda)*. Kuhusu mila hivi sasa tunafanya uchunguzi juu ya matumizi ya nyoka katika ngoma, uchawi na talaka. (*Anakunywa soda)*. Kuhusu lugha, wananchi wameonyesha kuwa na mwamko mkubwa kisiasa. Wanaimba ngonjera na mashairi juu ya ujamaa, tena yale yenye vina. Ni hayo tu Mtukufu Rais. (*Kimya. Waziri anasuguasugua viganja kama mtu anayesikia baridi)*.

Rais Kapera: (*Akimtazama waziri kwa kupitia sehemu ya juu ya mawani)*. Je, kutembea na wake za watu nao ni Utamaduni! (*Kimya)*.

Waziri wa Utamaduni: (*Akitetemeka)* Ili… ilikuwa bahati mbaya Mtukufu Rais.

Rais Kapera: Una ulimi wa nyoka? Lamba pua yako basi! (*Waziri anapiga magoti akiomba radhi)*. Lamba pua yako! (*Waziri anajaribu. Ulimi unakaribia lakini anashindwa. Udenda unamtoka)*.

Waziri wa Utamaduni: (*Akijipangusa mdomo)* Siwezi Mtukufu Rais.

Rais Kapera: (*Akimtazama kwa ukali)*. Nenda zako bwana! Huwezi kuonja hicho cheo unachokitamni (*Waziri anasimama)* Nenda! Unasita nini! (*Waziri anatoka nje ameinama kwa huzuni. Anapotoka tu Rais Kapera anasemakwa sauti ya juu)*. Karibu Bwana Mkubwa! Waziri wa ulinzi! Mkuu wa nchi hii! (*Waziri anashindwa kukaa. Rais Kapera anavua mawani na kuyaweka mezani)* Kinachokusumbua nini! Siwezi kuruhusu ubarakala wako hadi kumwaga damu ya wanachi! Siwezi! Niko tayari kukuachia kiti hiki bila kumwaga damu ya wananchi! (*Kimya. Waziri ameshindwa kukaa)* Nenda!

(*Waziri anatoka nje akitikisa kichwa kwa masikitiko. Waziri wa Mambo ya Ndani anaingia. Rais anamsalimu kwa lugha ya kabila lao,* "Chilooba Chimwenye!"*)*

KIFUNGU D

Dar Leo

Jumanne Agosti 20

Yanga tutoeni kimasomaso J'mosi

JUMAMOSI ***[–Mfano–]*** pita timu ya Taifa ya Tanzania 'Taifa Stars' [–45–] na timu ya Taifa ya Burundi [–46–] jumla ya mabao 2-0 na kutolewa nje ya michuano [–47–] awali ya kutafuta timu zitakazoshiriki katika mashindano ya kombe la Mataifa kuru ya Afrika Harare, nchini Zimbabwe mwaka 2000.

Katika mechi ya awali iliyochezwa mjini Bujumbura Agosti 2, mwaka huu, Warundi waliinyuka Stars kwa goli 1-0 na kuinyuka tena kwa goli moja katika mechi ya Jumamosi kwenye uwanja wa Taifa.

[–48–] ni jambo la kutia aibu kuona nchi yetu ikiadhiriwa na nchi ndogo na yenye idadi ndogo ya watu kiasi hicho.

Soka ni moja ya [–49–] vinavyoifanya nchi ijulikane duniani. Siyo siri kwamba nchi kama Brazil [–50–]kuwa na jina katika ramani ya Dunia kama kiwango chake cha soka kingekuwa chini.

Inasikitisha kuona hata watalii wanashindwa kuelewa Tanzania iko [–51–] duniani. Hilo nalo linachangia kwa kiasi kikubwa. Tanzania inavyo vivutio vingi vya utalii kama mbuga za wanyama na vitu vingine [–52–] tumeshindwa kuitangaza.

Sasa baada ya Stars kuboronga, nafasi pekee imebaki kwa Yanga ambayo itaanza kupeperusha bendera ya Tanzania Jumamosi itakapokutana na Manning Rangers ya Afrika kusini mjini Dar es Salaam katika ligi ya robo fainali ya Klabu Bingwa Barani Afrika.

Yanga imeweza kufuzu baada ya kuzitoa nje timu za APR ya Rwanda na Coffee ya Ethiopia. Ni jambo la kujivunia.

Lakini pamoja na kufuzu kwa Yanga kucheza robo fainali hizo zenye hadhi kubwa, bado maandalizi ya klabu hiyo yenye makao yake mtaa wa Jangwani hayaridhishi.

Wachezaji hawakupata muda wa kutosha kufanya mazoezi ya pamoja ikizingatiwa kuwa wapo baadhi waliosajiliwa hivi karibuni kutoka vilabu vingine ili kuiongezea nguvu Yanga.

Tatizo lingine ni lile lile la serikali kutochangia lolote katika kusaidia maandalizi ya timu zinazoipeperusha bendera yetu ya Taifa.

Tatizo lingine kubwa na la muda mrefu ni la uongozi. Yanga bado haina uongozi imara. Hivi sasa kuna viongozi wa kamati ya muda tu ambayo haina baraka za mkutano mkuu.

Ni matumaini yetu kwamba serikali safari hii itaonyesha uzalendo wake kwa kutoa msaada wa hali na mali kwa Yanga. Yote tunamwachia Waziri wa Elimu na Utamaduni Prof. Juma Kapuya. Tunaitakia Yanga ushindi.